ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER της 5ης Δεκεμβρίου 1996 *

1. Στην παρούσα υπόθεση, το tribunal d'instance de Lille έχει υποβάλει στο Δικαστήριο τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς το κύρος του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3677/86 του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, που καθορίζει ορισμένες διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1999/85 για το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως [1].

2. Τα ζητήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των γαλλικών τελωνειακών αρχών και της Eridania Beghin-Say SA (στο εξής: Eridania). Αφού έλαβε την οικεία άδεια της direction des douanes (Διευθύνσεως Τελωνείων), η Eridania προέβη στην εισαγωγή 11 923 910 kg ακατέργαστης ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο, από την Κούβα, στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως και υπό το σύστημα της αναστολής καταβολής δασμών, σύμφωνα με όσα βεβαιώνονται στις διασαφήσεις IM5 αριθ. 257.121 και 257.122, της 22ας Απριλίου 1991.

3. Στη συνέχεια, η Eridania προέβη σε εκκαθάριση του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως χρησιμοποιώντας το σύστημα συμψηφισμού στο ισοδύναμο, το οποίο επιτρέπει την εξαγωγή κοινοτικών εμπορευμάτων ισοδύναμων προς τα εισαχθέντα από τρίτες χώρες. Συγκεκριμένα, η Eridania εξήγαγε προς συμψηφισμό από τον λιμένα της Δουνκέρκης 11 268 097 kg λευκής ζάχαρης, που είχε παραχθεί από ακατέργαστη ζάχαρη τεύτλων ή από τεύτλα. Οι πράξεις αυτές βεβαιώνονται στις διασαφήσεις εξαγωγής EX3 αριθ. 250.097, της 25ης Απριλίου 1991, EX3 αριθ. 250.100, της 30ής Απριλίου 1991, και EX3 αριθ. 250.153, της 12ης Ιουλίου 1991.

4. Κατόπιν διαφόρων ελέγχων, η direction des douanes διαπίστωσε, με έκθεση της 11ης Δεκεμβρίου 1991, ότι η Eridania είχε διαπράξει παράβαση κατά την εκκαθάριση του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως με το να εξαγάγει ζάχαρη προερχομένη από ακατέργαστη ζάχαρη τεύτλων προς συμψηφισμό της ακατέργαστης ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο που είχε εισαγάγει από την Κούβα. Η παράβαση αυτή αφορούσε τα 11 268 097 kg εξαχθείσας λευκής ζάχαρης, δασμολογικής αξίας 12 845 630 γαλλικών φράγκων (FF), το δε ποσό των δασμών, φορολογικών επιβαρύνσεων και εισφορών που δεν είχαν καταβληθεί από την Eridania ανερχόταν σε 38 476 561 FF.

Ο Γενικός Διευθυντής Τελωνείων και Εμμέσων Φόρων έκρινε συγκεκριμένα ότι το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως, σύστημα αναστολής καταβολής δασμών, δεν είχε εφαρμογή στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, διότι η ακατέργαστη ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο και η ακατέργαστη ζάχαρη από τεύτλα δεν περιλαμβάνονται στην ίδια δασμολογική διάκριση. Για τον λόγο αυτό, ενήγαγε στις 4 Οκτωβρίου 1994 την Erida-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

1 — ΕΕ L 351, σ. 1.

nia, ενώπιον του tribunal d'instance de Lille ζητώντας της την καταβολή των δασμών, φορολογικών επιβαρύνσεων και εισφορών που δεν είχαν καταβληθεί, ύψους 38 476 561 FF [2].

5. Επειδή στη δίκη αυτή αμφισβητήθηκε το κύρος του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86, το tribunal d'instance de Lille έκρινε ότι η έκδοση της αποφάσεώς του απαιτούσε την υποβολή στο Δικαστήριο των εξής τριών προδικαστικών ερωτημάτων:

«1) Είναι έγκυρο το άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3677/86 του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, που καθορίζει ορισμένες διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1999/85, καθόσον εξαρτά τον χαρακτηρισμό των εμπορευμάτων ως ισοδυνάμων από την υπαγωγή του επίμαχου εμπορεύματος στην ίδια δασμολογική διάκριση με το εισαχθέν εμπόρευμα, μολονότι ο βασικός κανονισμός 1999/85, της 16ης Ιουλίου 1985, δεν προβλέπει τέτοια προϋπόθεση;

2) Είναι έγκυρο το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, καθόσον εξαρτά τον χαρακτηρισμό των εμπορευμάτων ως ισοδυνάμων από την υπαγωγή του επίμαχου εμπορεύματος στην ίδια δασμολογική διάκριση με το εισαχθέν εμπόρευμα, μολονότι μια τέτοια προϋπόθεση έχει δυσανάλογα για τους επιχειρηματίες αποτελέσματα;

3) Είναι έγκυρο το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, ενόψει των αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, καθόσον εξαρτά τον χαρακτηρισμό των εμπορευμάτων ως ισοδυνάμων από την υπαγωγή του επίμαχου εμπορεύματος στην ίδια δασμολογική διάκριση με το εισαχθέν εμπόρευμα, μολονότι η εφαρμογή του προαναφερθέντος άρθρου σε συνδυασμό με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το Κοινό Δασμολόγιο, είχε ως συνέπεια, αιφνιδίως, να καταστεί από την 1η Ιανουαρίου 1988 και μόνο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1992 αδύνατη η προσφυγή στο καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως με συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ της ζάχαρης από τεύτλα και της ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο;»

6. Προτού αναλύσω σε βάθος τα σχετικά με το κύρος του άρθρου 9 προδικαστικά ερωτήματα, θα εκθέσω εν συντομία τη νομοθεσία που διέπει το τελωνειακό καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως.

Οι διατάξεις του τελωνειακού καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως

7. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της παρούσας υποθέσεως, το

2 — Οι γαλλικές τελωνειακές αρχές κατηγόρησαν για παρόμοιες παραβάσεις την επιχείρηση Société générale sucrière και ζήτησαν δικαστικώς την καταβολή των δασμών, φορολογικών επιβαρύνσεων και εισφορών που δεν είχαν καταβληθεί. Η πράξη αυτή των τελωνειακών αρχών ακυρώθηκε λόγω μη τηρήσεως ουσιώδους τύπου με την απόφαση του cour d'appel de Paris της 13ης Σεπτεμβρίου 1996.

καθεστώς της ενεργητικής τελειοποιήσεως διείπετο από ένα βασικό νομοθέτημα, τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1999/85 [3], του οποίου οι διατάξεις εφαρμογής προβλέφθηκαν με τον κανονισμό 3677/86.

8. Η ενεργητική τελειοποίηση περιγράφεται στις διατάξεις αυτές ως οικονομικό τελωνειακό καθεστώς που έχει ως σκοπό τη διευκόλυνση της εκ μέρους των κοινοτικών επιχειρήσεως χρησιμοποιήσεως εμπορευμάτων προερχομένων από τρίτες χώρες για την παρασκευή και την επεξεργασία εμπορευμάτων που προορίζονται για εξαγωγή. Το καθεστώς της ενεργητικής τελειοποιήσεως επιτρέπει «τη μη επιβολή δασμών στα εισαγόμενα από τρίτες χώρες εμπορεύματα τα οποία υφίστανται εντός της Κοινότητας ορισμένη κατεργασία ή μεταποίηση και στη συνέχεια επανεξάγονται ως παράγωγα προϊόντα εκτός Κοινότητας» [4]. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85 περιγράφει δύο τρόπους ενεργητικής τελειοποιήσεως:

— Το σύστημα αναστολής, στο οποίο τα μη κοινοτικά εμπορεύματα δεν βαρύνονται με εισαγωγικούς δασμούς.

— Το σύστημα επιστροφής δασμών, το οποίο συνεπάγεται τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων τρίτων χωρών και την επιστροφή ή μη είσπραξη των οφειλομένων για τα εν λόγω εμπορεύματα εισαγωγικών δασμών, αν επανεξαχθούν από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας ως παράγωγα προϊόντα.

9. Εν τέλει, η ενεργητική τελειοποίηση, υπό τη μορφή του συστήματος αναστολής, επιτρέπει την είσοδο στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας μη κοινοτικού εμπορεύματος χωρίς να χρειάζεται η τήρηση των διατυπώσεων για τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία και χωρίς να καταβληθούν εισαγωγικοί δασμοί, με σκοπό να υποβληθεί το εν λόγω εμπόρευμα σε εργασίες τελειοποιήσεως και να επανεξαχθεί από την Κοινότητα ενσωματωμένο σε παράγωγο προϊόν, το οποίο είναι αποτέλεσμα των εργασιών αυτών. Δεδομένου ότι το αλλοδαπό προϊόν δεν πρόκειται να ενσωματωθεί στην κοινοτική οικονομία, είναι λογικό να απαλλάσσεται από την καταβολή εισαγωγικών δασμών, προκειμένου να διευκολυνθεί η μεταποίησή του από κοινοτική επιχείρηση υπό καλύτερες συνθήκες ανταγωνισμού, με σκοπό τη μεταγενέστερη επανεξαγωγή του σε τρίτες χώρες [5].

10. Η ενεργητική τελειοποίηση αποτελεί εξαίρεση από τον γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο τα προερχόμενα από τρίτες χώρες εμπορεύματα, τα οποία εισάγονται στο τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας,

3 Κανονισμός Συμβουλίου της 16ης Ιουλίου 1985 για το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως (ΕΕ L 188, σ. 1).

4 Απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Ιουνίου 1995, C-437/93, Temic Telefunken (Συλλογή 1995, σ. I-1687, σκέψη 19).

5 Για λεπτομερή ανάλυση του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, βλ., μεταξύ άλλων, Bauman, U.: «Le régime douanier du perfectionnement actif», *Revue du marché commun*, 280 (1984), σ. 406· Bert, C-J., και Tremeau, H.: *Le droit douanier*, Economica, Παρίσι, 1992· Durand, J. F.: «Régimes douaniers économiques. Régimes de transformation à l'importation», *Juris-Classeur Europe*, τεύχος 542, 1995.

υπόκεινται στις υποχρεώσεις της θέσεως σε ελεύθερη κυκλοφορία και της καταβολής εισαγωγικών δασμών. Επομένως, η χρησιμοποίηση αυτού του τελωνειακού καθεστώτος, το οποίο αποβλέπει στην ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας των κοινοτικών επιχειρήσεων, εξαρτάται από τη χορήγηση αδείας εκ μέρους της τελωνειακής αρχής του κράτους μέλους όπου πραγματοποιούνται οι εργασίες τελειοποιήσεως. Η άδεια αυτή θα χορηγηθεί, σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 6 του κανονισμού 1999/85, εάν συντρέχουν οι αναγκαίες οικονομικές προϋποθέσεις, δηλαδή αν η ενεργητική τελειοποίηση συμβάλλει στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την εξαγωγή των παραγώγων προϊόντων, χωρίς να βλάπτονται τα βασικά συμφέροντα των κοινοτικών παραγωγών.

Η εκκαθάριση του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως πραγματοποιείται, κανονικά, με την υπό τελωνειακό έλεγχο εξαγωγή των παραγώγων προϊόντων από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας ή όταν συντρέχουν οι λοιπές περιστάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 18 του κανονισμού 1999/85.

11. Στο τελωνειακό καθεστώς της ενεργητικής τελειοποιήσεως οι εργασίες τελειοποιήσεως πραγματοποιούνται επί μη κοινοτικών εμπορευμάτων, με σκοπό τη μεταποίησή τους σε παράγωγα προϊόντα τα οποία θα επανεξαχθούν. Επομένως, ο γενικός κανόνας είναι ο συμψηφισμός των ιδίων προϊόντων. Εντούτοις, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1999/85 επιτρέπει, ως εξαίρεση, το σύστημα συμψηφισμού στο ισοδύναμο υπό τους εξής όρους:

«1. Εφόσον πληρούνται οι όροι της παραγράφου 2, και με την επιφύλαξη της παραγράφου 4, η τελωνειακή αρχή επιτρέπει:

α) να παράγονται προϊόντα παράγωγα από ισοδύναμα εμπορεύματα·

(...)»

Ως ισοδύναμα εμπορεύματα νοούνται, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 1999/85, «τα κοινοτικά εμπορεύματα που χρησιμοποιούνται στη θέση εισαγομένων εμπορευμάτων για την κατασκευή παράγωγων προϊόντων». Το σύστημα συμψηφισμού στο ισοδύναμο επιτρέπει έτσι την επανεξαγωγή ισοδύναμων κοινοτικών εμπορευμάτων αντί των εισαχθέντων από τρίτες χώρες προϊόντων στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Αυτός ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο αποτελεί εξαίρεση, η οποία αποσκοπεί στο να δώσει στις κοινοτικές επιχειρήσεις τη δυνατότητα να μη διατηρούν χωριστές αλυσίδες παραγωγής ως προς τα μη κοινοτικά εμπορεύματα για τη μεταποίησή τους σε παράγωγα προϊόντα, όταν χρησιμοποιούν παρόμοια κοινοτικά προϊόντα. Επιπλέον, το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού επιτρέπει τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο με προκαταβολική επανεξαγωγή του κοινοτικού εμπορεύματος.

Δοθέντος ότι ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο συνιστά εξαίρεση, το άρθρο 2, παράγραφος 4, του κανονισμού 1999/85 επιτρέπει να λαμβάνονται μέτρα αποσκοπούντα στην απαγόρευση ή στον περιορισμό του.

12. Για να μπορούν τα κοινοτικά εμπορεύματα να θεωρούνται ισοδύναμα προς τα εισαχθέντα στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85 ορίζει ότι «(...) πρέπει να έχουν την ίδια ποιότητα και τα ίδια χαρακτηριστικά με τα εμπορεύματα εισαγωγής».

13. Με σκοπό τον καθορισμό των προϋποθέσεων για την προσφυγή στον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, του οποίου το κύρος αμφισβητείται στην παρούσα υπόθεση, ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, προκειμένου να πραγματοποιηθεί συμψηφισμός στο ισοδύναμο ή προκαταβολική εξαγωγή, τα ισοδύναμα εμπορεύματα πρέπει να υπάγονται στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου, να παρουσιάζουν την ίδια εμπορική ποιότητα και να έχουν τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά με τα εμπορεύματα εισαγωγής.»

Επομένως, το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 καθορίζει το περιεχόμενο του άρθρου 2, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού ως προς τα εξής δύο σημεία: αφενός, διευκρινίζει ότι ως ποιότητα πρέπει να νοείται η εμπορική ποιότητα και ως χαρακτηριστικά τα τεχνικά χαρακτηριστικά και, αφετέρου, αναφέρει ότι τα ισοδύναμα εμπορεύματα πρέπει να υπάγονται στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου.

14. Ο κανονισμός 1999/85 και ο κανονισμός 3677/86 τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1987 και, δοθέντος ότι η ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο και η ζάχαρη από τεύτλα υπάγονταν στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου [6], ήταν δυνατός ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ των δύο προϊόντων στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Εντούτοις, η κατάσταση αυτή μεταβλήθηκε από την 1η Ιανουαρίου 1988, συνεπεία της ενάρξεως ισχύος της νέας τελωνειακής και στατιστικής ονοματολογίας, της αποκαλουμένης «Συνδυασμένης Ονοματολογίας» την οποία καθιέρωσε ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2658/87 [7], κατ' εφαρμογή της διεθνούς συμβάσεως για το εναρμονισμένο σύστημα περιγραφής και κωδικοποίησης των εμπορευμάτων, της 14ης Ιουνίου 1983, την οποία συνήψε η Κοινότητα με την απόφαση 83/369/ΕΟΚ [8]. Στη Συνδυασμένη Ονοματολογία, η ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο και η ζάχαρη από τεύτλα κατατάσσονται πλέον σε διαφορετικές δασμολογικές διακρίσεις (στους κωδικούς ΣΟ 1701 11 10 και ΣΟ 1701 12 10 αντιστοίχως). Συνεπεία αυτής της τροποποιήσεως της δασμολογικής τους κατατάξεως, έπαυσε να είναι δυνατός ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως.

6 Και τα δύο προϊόντα υπάγονταν στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου, σύμφωνα με την ταξινόμηση που προέβλεπε ο κανονισμός (ΕΟΚ) 950/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί του Κοινού Δασμολογίου [ΕΕ L 172 (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις), σ. 1].

7 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1987 σχετικά με τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το Κοινό Δασμολόγιο (ΕΕ L 256, σ. 1).

8 Απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Απριλίου 1987 για τη σύναψη της διεθνούς σύμβασης για το εναρμονισμένο σύστημα περιγραφής και κωδικοποιήσεως των εμπορευμάτων καθώς και του τροποποιητικού της πρωτοκόλλου (ΕΕ L 198, σ. 1).

15. Ο κανονισμός 3677/86 τροποποιήθηκε πολλές φορές μέχρι την κωδικοποίησή του με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2228/91 [9], ο οποίος άρχισε να ισχύει από 1ης Οκτωβρίου 1991. Το άρθρο 9 του κανονισμού αυτού εξακολουθεί να εξαρτά τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο από τις ίδιες προϋποθέσεις: τα εμπορεύματα δηλαδή πρέπει να υπάγονται στον ίδιο κωδικό ΣΟ, να έχουν την ίδια εμπορική ποιότητα και τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά. Εντούτοις, το άρθρο 11 αναφέρει ότι ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο ορισμένων εμπορευμάτων, όπως η όρυζα, που παρατίθενται στο παράρτημα IV θα διέπεται από τις ειδικές διατάξεις που περιέχονται σ' αυτό.

16. Ο κανονισμός 2228/91 τροποποιήθηκε αργότερα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3709/92 [10], ο οποίος, στο σημείο 6 του άρθρου 1, τροποποιεί το προαναφερθέν παράρτημα IV ως εξής:

«3. Ζάχαρη

Η προσφυγή στον συμψηφισμό κατά το ισοδύναμο γίνεται δεκτή μεταξύ κατεργασμένης [ακατέργαστης] ζάχαρης σακχαροκαλάμου που υπάγεται στον κωδικό ΣΟ 1701 11 90 και ακατέργαστης ζάχαρης τεύτλων του κωδικού ΣΟ [1701 12] 90.»

Η εξαίρεση αυτή, με αναδρομική ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1992, επέτρεψε εκ νέου τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ της ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και της ζάχαρης από τεύτλα στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως.

17. Η ίδια κατάσταση συνεχίστηκε και μετά την 1η Ιανουαρίου 1994, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα [11] και των λεπτομερειών εφαρμογής του. Συγκεκριμένα, το άρθρο 115 του προαναφερθέντος κώδικα επαναλαμβάνει κατά γράμμα τις διατάξεις του άρθρου 2 του κανονισμού 1999/85 περί συμψηφισμού στο ισοδύναμο και το άρθρο 569 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 [12] διατηρεί τα τρία κριτήρια — δασμολογική κατάταξη, τεχνικά χαρακτηριστικά και εμπορική ποιότητα — του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86, ενώ το παράρτημα 78 του εν λόγω κανονισμού επιτρέπει, κατ' εξαίρεση (εξαίρεση που εισήγαγε ο κανονισμός 3709/92), τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ της ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και της ζάχαρης από τεύτλα, μολονότι τα προϊόντα αυτά δεν υπάγονται στον ίδιο κωδικό της ΣΟ.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

18. Με τα τρία προδικαστικά ερωτήματα, το εθνικό δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 είναι ενδεχομένως ασυμβίβαστο με τις αρχές της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου, της αναλογικότητας, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας

9 — Κανονισμός της Επιτροπής της 26ης Ιουνίου 1991 περί διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1999/85 (ΕΕ L 210, σ. 1).

10 — Κανονισμός της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ L 378, σ. 6).

11 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 302, σ. 1).

12 — Κανονισμός της Επιτροπής της 2ας Ιουλίου 1993 για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 (ΕΕ L 253, σ. 1).

δικαίου, δοθέντος ότι εισάγει πρόσθετο κριτήριο — την κατάταξη στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου — το οποίο δεν προβλέπεται ρητά από τον κανονισμό 1999/85 για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως.

Το πρώτο ερώτημα

19. Με το ερώτημα αυτό το εθνικό δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 είναι έγκυρο, μολονότι προβλέπει πρόσθετη προϋπόθεση για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο — την κατάταξη στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου — η οποία δεν υπάρχει στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85. Το tribunal d'instance de Lille εκτιμά ότι το γεγονός αυτό θα μπορούσε να συνιστά παραβίαση της αρχής της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου και να συνεπάγεται την ακυρότητα του προπαρατεθέντος άρθρου 9.

20. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι βασικοί κανονισμοί πρέπει να περιέχουν τα ουσιώδη στοιχεία του ρυθμιζόμενου ζητήματος, χωρίς να χρειάζεται να προσδιορίζουν όλες τις λεπτομέρειες, των οποίων η ρύθμιση μπορεί να πραγματοποιείται με την έκδοση εκτελεστικών διατάξεων. «Ωστόσο, ένας εκτελεστικός κανονισμός (...) πρέπει να τηρεί τα ουσιώδη στοιχεία της σχετικής ρυθμίσεως, τα οποία έχουν καθοριστεί στον βασικό κανονισμό (...)» [13]. Επιπλέον, η «ερμηνεία των εκτελεστικών κανονισμών πρέπει να είναι, κατά το δυνατόν, σύμφωνη με τις διατάξεις του βασικού κανονισμού» [14].

Οι διαπιστώσεις αυτές δεν προϋποθέτουν την ανυπαρξία περιθωρίου χειρισμών των κοινοτικών οργάνων για την έκδοση εκτελεστικών διατάξεων. Οι διατάξεις εφαρμογής μπορούν δηλαδή να συγκεκριμενοποιούν, να διευκρινίζουν και να αναπτύσσουν περαιτέρω τις έννοιες του βασικού κανόνα, υπό τον όρο ότι τηρούν τα ουσιώδη στοιχεία και σκοπούς που προβλέπονται σ' αυτόν [15].

21. Στην παρούσα υπόθεση, είναι αναμφισβήτητο ότι η σχέση μεταξύ του κανονισμού 1999/85 και του κανονισμού 3677/86 είναι η σχέση που υπάρχει μεταξύ βασικού κανόνα και κανόνα εφαρμογής [16]. Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται σαφέστατα από τα εξής στοιχεία:

— η νομική βάση του κανονισμού 3677/86, σύμφωνα με την αιτιολογική του έκθεση, είναι ο κανονισμός 1999/85·

13 Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Ιουνίου 1987, 46/86, Romkes (Συλλογή 1987, σ. 2671, σκέψη 16)· της 10ης Μαΐου 1995, C-417/93, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1995, σ. I-1185, σκέψη 30), και της 13ης Ιουλίου 1995, C-156/93, Κοινοβούλιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-2019, σκέψη 18).

14 Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 1993, C-90/92, Dr. Tretter (Συλλογή 1993, σ. I-3569, σκέψη 11), και της 10ης Σεπτεμβρίου 1996, C-61/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1996, σ. I-3989, σκέψη 52).

15 Βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Οκτωβρίου 1975, 23/75, Rey Soda (Συλλογή τόμος 1975, σ. 399, σκέψεις 10 έως 14), και της 27ης Σεπτεμβρίου 1979, 230/78, Eridania και Società italiana per l'industria degli zuccheri (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 340, σκέψεις 7 και 8).

16 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Van Gerven στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 1993, C-291/91, TVU (Συλλογή 1993, σ. I-579, σημείο 7).

— ο κανονισμός 3677/86 εκδόθηκε σύμφωνα με την προβλεπομένη στο άρθρο 31 του κανονισμού 1999/85 διαδικασία·

— το άρθρο 1, σημείο 1, του κανονισμού 3677/86 χαρακτηρίζει ρητώς ως «βασικό κανονισμό» τον κανονισμό 1999/85 και στον ίδιο τον τίτλο του αναφέρει ότι περιέχει «ορισμένες διατάξεις εφαρμογής» του προμνησθέντος κανονισμού.

22. Επομένως, το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, ορίζοντας τις προϋποθέσεις συμψηφισμού στο ισοδύναμο στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, πρέπει να τηρεί τα ουσιώδη στοιχεία που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85, όσον αφορά τα εφαρμοστέα κριτήρια για τον προσδιορισμό της ομοιότητας των εμπορευμάτων. Ως προς αυτήν τη διάταξη του κανονισμού 1999/85, το άρθρο 9 προβαίνει σε δύο διευκρινίσεις: αφενός, διευκρινίζει ότι με τον όρο ποιότητα νοείται η εμπορική ποιότητα και με τον όρο χαρακτηριστικά τα τεχνικά χαρακτηριστικά και, αφετέρου, προβλέπει ότι τα ισοδύναμα εμπορεύματα πρέπει να υπάγονται στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου. Η πρώτη διευκρίνιση αποτελεί απολύτως έγκυρη προσθήκη για την εφαρμογή της διατάξεως του κανονισμού 1999/85 και το κύρος της δεν αμφισβητείται στην παρούσα υπόθεση. Ωστόσο, όσον αφορά τη δεύτερη διευκρίνιση που εισήγαγε το άρθρο 9 — κατάταξη των εμπορευμάτων στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου — αμφισβητείται στην υπόθεση αυτή αν αποτελεί έγκυρη διασαφήνιση του κανονισμού 1999/85 ή αν, αντιθέτως, αποτελεί πρόσθετο κριτήριο το οποίο επιβάλλεται από τη διάταξη αυτή προκειμένου να γίνει δεκτός ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο και το οποίο δεν προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85.

23. Η Eridania στις παρατηρήσεις της εκτιμά ότι η υποχρέωση να υπάγονται τα εμπορεύματα στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου συνιστά νέα προϋπόθεση, η οποία προστέθηκε εκ του μηδενός από το άρθρο 9 και δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως αποσαφήνιση των κριτηρίων της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων που προβλέπει ο κανονισμός 1999/85 προκειμένου να γίνει δεκτός ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο. Επιπλέον, το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως είναι, κατά την άποψη της Eridania, πιο περιοριστικό από τα κριτήρια της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων, διότι η δασμολογική κατάταξη αποσκοπεί στον προσδιορισμό του εμπορεύματος για την επιβολή των εισαγωγικών δασμών και για τον έλεγχο των ενδοκοινοτικών πωλήσεων εμπορευμάτων για στατιστικούς σκοπούς. Αντιθέτως, τα κριτήρια της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων είναι οικονομικής φύσεως, η οποία είναι σύμφωνη με τον σκοπό του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως.

Η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί επίσης ότι το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 είναι άκυρο, διότι εισάγει το κριτήριο της κατατάξεως των εμπορευμάτων στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου ως επιπλέον προϋπόθεση σε σχέση με τις προβλεπόμενες στον κανονισμό 1999/85 προϋποθέσεις για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο.

24. Κατά τη γνώμη μου, τα επιχειρήματα της Eridania και της Γαλλικής Κυβερνήσεως υπέρ της ακυρότητας του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86, λόγω παραβιάσεως της αρχής της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου, δεν μπορούν να γίνουν δεκτά. Προσωπικώς, φρονώ ότι το προπαρατεθέν άρθρο 9 διευκρινίζει και ενεργοποιεί τις προϋποθέσεις που επιβάλλει ο κανονισμός 1999/85 για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, τηρώντας τα ουσιώδη στοιχεία που προβλέπει ο δεύτερος, χωρίς να υπερβαίνει τα όρια της διακριτικής ευχέρειας που έχουν τα κοινοτικά όργανα όσον αφορά την έκδοση εκτελεστικών διατάξεων. Κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 9 επιδέχεται, χωρίς καμία αμφιβολία, την ερμηνεία αυτή, η οποία το καθιστά σύμφωνο [17] με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85 για τους λόγους που θα εκθέσω, αφού διατυπώσω δύο εισαγωγικές παρατηρήσεις.

25. Κατά την ανάλυση της ενδεχόμενης ακυρότητας του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η νομιμότητα μιας κοινοτικής νομοθετικής πράξεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τις υφιστάμενες κατά τον χρόνο της εκδόσεώς της συνθήκες και δεν μπορεί να εξαρτάται από μεταγενέστερα πραγματικά περιστατικά ή μεταγενέστερες περιστάσεις [18]. Επιπλέον, το κύρος της κοινοτικής νομοθετικής διατάξεως πρέπει να εκτιμάται γενικώς και όχι με βάση τα αποτελέσματά της σε συγκεκριμένο οικονομικό τομέα ή τις επιπτώσεις της σε περιορισμένο κύκλο επιχειρηματιών.

Στην παρούσα υπόθεση, η πρώτη διευκρίνιση συνεπάγεται ότι το κύρος του προμνησθέντος άρθρου 9 πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση με τις υφιστάμενες κατά τον χρόνο της εκδόσεώς του συνθήκες και όχι με βάση τις συνέπειες που είχε η τροποποίηση της τελωνειακής ονοματολογίας με τον κανονισμό 2658/87 ως προς την εφαρμογή της διατάξεως αυτής στην ενεργητική τελειοποίηση μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα. Η δεύτερη διευκρίνιση συνεπάγεται ότι το κύρος του άρθρου 9 πρέπει να κριθεί σε σχέση με όλους τους οικονομικούς τομείς και όχι σε συνάρτηση με τις συνέπειές του επί της ενεργητικής τελειοποιήσεως στον ειδικό τομέα της ζάχαρης.

26. Μετά τις δύο αυτές παρατηρήσεις, θα εκθέσω τους λόγους που αποδεικνύουν το κύρος του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86.

27. Πρώτον, φρονώ ότι το κριτήριο της κατατάξεως των εμπορευμάτων στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου διευκρινίζει και συγκεκριμενοποιεί τα κριτήρια των τεχνικών χαρακτηριστικών και της εμπορικής ποιότητας. Συγκεκριμένα, η δασμολογική κατάταξη παρέχει στις τελωνειακές αρχές ένα σαφές, αναμφισβήτητο και ευχερούς εφαρμογής κριτήριο για τον προσδιορισμό της ισοδυναμίας μεταξύ του εισαχθέντος εμπορεύματος και του κοινοτικού εμπορεύματος που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή του παράγωγου προϊόντος, το οποίο επανεξάγεται στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Το ότι ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε το κριτήριο αυτό είναι λογικό, διότι ολόκληρη η τελωνειακή ονοματολογία περιέχει κατάλογο εμπορευμάτων ο οποίος

17 Η κοινοτική νομολογία δίνει προτεραιότητα στην ερμηνεία των εκτελεστικών διατάξεων η οποία τις καθιστά σύμφωνες με τους βασικούς κανόνες. Παραπέμπω στις αποφάσεις που παρέθεσα στην υποσημείωση 13.

18 Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Φεβρουαρίου 1973, 40/72, Schroeder (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 397, σκέψη 14), και της 13ης Ιουνίου 1972, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 9/71 και 11/71, Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris κατά Επιτροπής [Συλλογή 1972 (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) σ. 391, σκέψη 39].

καταρτίστηκε κυρίως σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά τους, τη σύνθεσή τους και τον προορισμό τους [19]. Επιπλέον, το Κοινό Δασμολόγιο περιέχει κανόνες που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της κατατάξεως των εμπορευμάτων στην οικεία δασμολογική κλάση ή διάκριση.

Επομένως, η προσφυγή στη δασμολογική κατάταξη αποτελεί διευκρίνιση του κριτηρίου των χαρακτηριστικών και του κριτηρίου της ποιότητας των εμπορευμάτων, διευκρίνιση η οποία αποσκοπεί στη διευκόλυνση της πρακτικής εφαρμογής των κριτηρίων αυτών και είναι πλήρως συνεπής με τον σκοπό του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85, το οποίο επιδιώκει να εμποδίσει την κατάχρηση του συμψηφισμού στο ισοδύναμο, απαιτώντας να ταυτίζονται το εισαχθέν εμπόρευμα και το ισοδύναμο κοινοτικό εμπόρευμα το οποίο εξάγεται ενσωματωμένο στο παράγωγο προϊόν.

28. Δεύτερον, το καθεστώς της ενεργητικής τελειοποιήσεως συνιστά εξαίρεση από τον γενικό κανόνα της θέσεως σε ελεύθερη πρακτική και της καταβολής εισαγωγικών δασμών, ο οποίος εφαρμόζεται στα εμπορεύματα τρίτων χωρών που εισέρχονται στο κοινοτικό τελωνειακό έδαφος, και ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο συνιστά, με τη σειρά του, εξαίρεση από τον γενικό κανόνα του συμψηφισμού πανομοιότυπων προϊόντων, ο οποίος έχει εφαρμογή στην ενεργητική τελειοποίηση. Αναμφίβολα, το γεγονός αυτό δικαιολογεί την οριοθέτηση της δυνατότητας χρησιμοποιήσεως του συμψηφισμού στο ισοδύναμο με κριτήρια ικανά να εξασφαλίσουν την αυστηρή εφαρμογή του. Υπ' αυτήν την έννοια, φρονώ ότι η κατάταξη στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου είναι η μόνη εφικτή στην πράξη δυνατότητα καθορισμού αντικειμενικού κριτηρίου ικανού να προσδιορίσει αν το κοινοτικό εμπόρευμα και το εισαχθέν έχουν τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά και την ίδια εμπορική ποιότητα, αν είναι δηλαδή επαρκώς ομοειδή, ώστε να επιτρέπεται ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο. Εάν δεν αναγόταν σε κριτήριο η δασμολογική κατάταξη, θα δημιουργούνταν αναρίθμητες δυσκολίες στις τελωνειακές αρχές προκειμένου να καθοριστεί σε κάθε περίπτωση η ισοδυναμία μεταξύ του εισαχθέντος εμπορεύματος και του κοινοτικού προϊόντος.

29. Τρίτον, το άρθρο 2, παράγραφος 4, του κανονισμού 1999/85 επιτρέπει τη λήψη μέτρων με σκοπό να εμποδιστεί ή να περιοριστεί ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο, σύμφωνα με την προβλεπομένη στο άρθρο 31 διαδικασία. Ομοίως, αυτός ο περιορισμός του συμψηφισμού στο ισοδύναμο είναι δυνατόν να απορρέει από άλλη κοινοτική διάταξη. Στην παρούσα υπόθεση, ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα έπαυσε να επιτρέπεται λόγω της τροποποιήσεως της τελωνειακής ονοματολογίας που πραγματοποιήθηκε με τον κανονισμό 2658/87.

Επιπλέον, εφόσον το άρθρο 2, παράγραφος 4, του κανονισμού 1999/85 αφήνει σημαντικό περιθώριο χειρισμών στα κοινοτικά όργανα για την έκδοση κανόνων εφαρμογής με σκοπό την απαγόρευση ή τον περιορισμό του συμψηφισμού στο ισοδύναμο, κατά μείζονα λόγο η εκτελεστική αρμοδιότητα των οργάνων αυτών πρέπει να περι-

19 — Berr, C.-J., και Tremeau, H.: όπ.π., σ. 119.

λαμβάνει τη δυνατότητα εξειδικεύσεως των προβλεπομένων στον κανονισμό 1999/85 κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ισοδυναμίας μεταξύ του εισαχθέντος προϊόντος και του εξαγομένου σε συμψηφισμό κοινοτικού εμπορεύματος.

30. Τέλος, η συστηματική και ιστορική ερμηνεία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως χρησιμοποιήθηκε και εξακολουθεί να χρησιμοποιείται γενικώς στην κοινοτική τελωνειακή νομοθεσία για τον προσδιορισμό της ομοιότητας ή της ισοδυναμίας μεταξύ των εμπορευμάτων.

31. Για παράδειγμα, όσον αφορά την εφαρμογή των οικονομικών προϋποθέσεων στο πλαίσιο της ενεργητικής τελειοποιήσεως, το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 3677/86 προσφεύγει, προκειμένου να προσδιοριστεί αν τα παραχθέντα στην Κοινότητα εμπορεύματα είναι συγκρίσιμα με τα εισαγόμενα, στα ίδια κριτήρια με το άρθρο 9, δηλαδή στη δασμολογική κατάταξη, στην εμπορική ποιότητα και στα τεχνικά χαρακτηριστικά. Το άρθρο 552 του κανονισμού 2454/93 υιοθετεί επίσης την ίδια λύση.

32. Εξάλλου, στην προ του κανονισμού 1999/85 ρύθμιση για την ενεργητική τελειοποίηση, το άρθρο 24 της οδηγίας 69/73/ΕΟΚ [20] επέτρεπε τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο σε περίπτωση παραγώγων προϊόντων που προέρχονταν από την επεξεργασία «εμπορευμάτων ομοίων κατά το είδος, την ποιότητα και τα τεχνικά χαρακτηριστικά με τα εισαχθέντα εμπορεύματα». Εξάλλου, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 75/349/ΕΟΚ [21] όριζε ότι «τα παράγωγα εμπορεύματα πρέπει να υπάγονται στην ίδια δασμολογική διάκριση, να είναι της ίδιας εμπορικής ποιότητας και να έχουν τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά με τα εισαγόμενα εμπορεύματα».

Η ρύθμιση περί ενεργητικής τελειοποιήσεως μετά τον κανονισμό 1999/85 εξακολουθεί να αναφέρεται στο κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως: βλ. π.χ. το άρθρο 10 του κανονισμού 2228/91 και το άρθρο 569 του κανονισμού 2454/93, το οποίο συνιστά εφαρμογή του άρθρου 115 του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, του οποίου το γράμμα συμπίπτει με το γράμμα του άρθρου 2 του κανονισμού 1999/85.

33. Το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως χρησιμοποιήθηκε και εξακολουθεί επίσης να χρησιμοποιείται στο πλαίσιο του τελωνειακού καθεστώτος παθητικής τελειοποιήσεως, το οποίο αφορά την αντίθετη προς την ενεργητική τελειοποίηση κατάσταση. Το καθεστώς παθητικής τελειοποιήσεως επιτρέπει την προσωρινή εξαγωγή κοινοτικών εμπορευμάτων, προκειμένου να υποβληθούν σε επεξεργασία τελειοποιήσεως, πριν τεθούν στη συνέχεια σε ελεύθερη κυκλοφορία, με πλήρη ή μερική απαλλαγή από τους εισαγωγικούς δασμούς, τα προϊόντα που είναι το αποτέλεσμα της επεξεργασίας αυτής [22]. Στην παθητική τελειο-

20 — Οδηγία του Συμβουλίου της 4ης Μαρτίου 1969 περί εναρμονίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν το καθεστώς της τελειοποιήσεως προς επανεξαγωγή (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 34).

21 — Οδηγία της Επιτροπής της 26ης Μαΐου 1975 περί των μεθόδων συμψηφισμού στο ισοδύναμο και περί της εκ των προτέρων εξαγωγής στα πλαίσια του καθεστώτος της τελειοποιήσεως προς επανεξαγωγή (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 78).

22 — Βλ. Durand, J.-F.: «Régimes douaniers économiques. Régimes de transformation à l'exportation», *Juris-Classeur Europe*, τεύχος 543, 1995.

ποίηση ο γενικός κανόνας είναι ο συμψηφισμός πανομοιότυπων προϊόντων, επανεισάγεται δε το παράγωγο προϊόν που προέρχεται από τις εργασίες τελειοποιήσεως στις οποίες υποβάλλεται το προσωρινώς εξαχθέν εκτός της Κοινότητας κοινοτικό εμπόρευμα. Η κοινοτική νομοθεσία επιτρέπει μάλιστα, κατ' εξαίρεση, τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο στο πλαίσιο του συστήματος σταθερών ανταλλαγών. Στην περίπτωση αυτή, το παράγωγο προϊόν αντικαθίσταται από εμπόρευμα το οποίο εισάγεται από τρίτη χώρα και ονομάζεται «προϊόν αντικατάστασης». Για να είναι δυνατή αυτή η σταθερή ανταλλαγή, το άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2473/86 [23] και, μεταγενέστερα, το άρθρο 155 του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα ορίζουν ότι το προσωρινώς εξαχθέν κοινοτικό εμπόρευμα και το προϊόν αντικαταστάσεως «πρέπει να υπάγονται στην ίδια διάκριση του κοινού δασμολογίου, να είναι της ίδιας εμπορικής ποιότητας και να έχουν τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά».

34. Όπως είναι φανερό, το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως περιέχεται απευθείας στους βασικούς κανόνες που διέπουν το σύστημα των σταθερών ανταλλαγών στο καθεστώς παθητικής τελειοποιήσεως. Αναμφίβολα, αυτή η νομοθετική τεχνική είναι καλύτερη από τη χρησιμοποιηθείσα στο καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως και αποφεύγει την υποβολή ερωτημάτων όπως τα υποβληθέντα από το εθνικό δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση. Επομένως, το γεγονός ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως προβλέπεται από τους βασικούς κανόνες που διέπουν την παθητική τελειοποίηση επιβεβαιώνει ότι η συγκεκριμενοποίηση των κριτηρίων για την αποδοχή του συμψηφισμού στο ισοδύναμο στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, η οποία πραγματοποιήθηκε με το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, συμβιβάζεται με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85, αφού η ομοιότητα μεταξύ των δύο αυτών οικονομικών τελωνειακών καθεστώτων δικαιολογεί τη χρησιμοποίηση των ιδίων κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ισοδυναμίας μεταξύ κοινοτικών και εισαχθέντων εμπορευμάτων. Στο πλαίσιο της ενεργητικής τελειοποιήσεως, ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε να περιλάβει στον βασικό κανόνα ένα λακωνικό ορισμό των αναγκαίων κριτηρίων για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, προβαίνοντας στη συγκεκριμενοποίηση και ενεργοποίησή τους με το άρθρο 9 του κανονισμού 1999/85, ενώ στο πλαίσιο της παθητικής τελειοποιήσεως τα εν λόγω κριτήρια καθορίστηκαν πλήρως με τους βασικούς κανόνες.

35. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, φρονώ ότι το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 είναι έγκυρο και συμβιβάζεται με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85, διότι η χρησιμοποίηση του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως για την εφαρμογή, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, του συμψηφισμού στο ισοδύναμο συνιστά διευκρίνιση και ενεργοποίηση των προβλεπομένων στην τελευταία αυτή διάταξη κριτηρίων.

Το δεύτερο ερώτημα

36. Με το προδικαστικό αυτό ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, εισάγοντας το κριτήριο της δασμολογικής

23 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1986 σχετικά με το καθεστώς της παθητικής τελειοποιήσεως και το σύστημα σταθερών ανταλλαγών (ΕΕ L 212, σ. 1).

κατατάξεως για την αποδοχή του συμψηφισμού στο ισοδύναμο, αντίκειται προς την αρχή της αναλογικότητας.

37. Εφόσον θεώρησα ότι η προαναφερθείσα διάταξη είναι σύμφωνη με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1999/85, το ζήτημα αν συμβιβάζεται με την αρχή της αναλογικότητας αφορά επίσης τη διάταξη αυτή του βασικού κανονισμού, η οποία αποτελεί τη νομική της βάση, καθόσον εξ αυτής συνάγεται η δυνατότητα χρησιμοποιήσεως της δασμολογικής κατατάξεως ως κριτηρίου για την αποδοχή του συμψηφισμού στο ισοδύναμο. Επομένως, το ζήτημα που υποκρύπτει το ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου είναι το αν συμβιβάζεται το εν λόγω κριτήριο με την αρχή της αναλογικότητας.

38. Η Eridania με τις παρατηρήσεις της εκφράζει την άποψη ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως των εμπορευμάτων δεν προσφέρεται για την επίτευξη του σκοπού της αποφυγής των καταστρατηγήσεων κατά την εφαρμογή του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, το οποίο έχει προβλεφθεί για την ενίσχυση των εξαγωγών των κοινοτικών επιχειρήσεων. Κατά τη γνώμη της, η δασμολογική κατάταξη αποτελεί κριτήριο αμιγώς διοικητικής και στατιστικής και όχι οικονομικής φύσεως, του οποίου η εφαρμογή επέβαλε δυσανάλογες θυσίες στις μεταποιητικές κοινοτικές βιομηχανίες ζάχαρης, βλάπτοντας την ανταγωνιστικότητά τους στην παγκόσμια αγορά. Εν πάση περιπτώσει, η Eridania φρονεί ότι η αρχή της αναλογικότητας επιβάλλει να θεωρηθεί ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως έχει ενδεικτικό χαρακτήρα, δηλαδή ότι αποτελεί επαρκή αλλά μη αναγκαία προϋπόθεση για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο.

39. Η Γαλλική Κυβέρνηση φρονεί επίσης ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως δεν συμβιβάζεται με την αρχή της αναλογικότητας, διότι δεν προσφέρεται για την επίτευξη του σκοπού του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, ο οποίος συνίσταται στην προώθηση των εξαγωγών των κοινοτικών επιχειρήσεων, εφόσον πληρούνται οι αναγκαίες οικονομικές προϋποθέσεις για να μη βλάπτονται τα σημαντικά συμφέροντα των κοινοτικών παραγωγών. Η Γαλλική Κυβέρνηση εκθέτει λεπτομερώς τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως εμποδίζει την ενεργητική τελειοποίηση μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα, χωρίς να υφίσταται προς τούτο κανένας οικονομικός λόγος που να απορρέει από τις επιταγές της κοινής γεωργικής πολιτικής ή της εμπορικής πολιτικής της Κοινότητας.

40. Κατά τη γνώμη μου, τα επιχειρήματα αυτά της Eridania και της Γαλλικής Κυβερνήσεως δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.

41. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, «δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, οι πράξεις των κοινοτικών οργάνων δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια του καταλλήλου και του αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών που νομίμως επιδιώκονται από την οικεία ρύθμιση, εξυπακουομένου ότι, οσάκις υφίσταται επιλογή μεταξύ πλειόνων καταλλήλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το ολιγότερο καταναγκαστικό και ότι τα προξενούμενα μειονεκτήματα δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκομέ-

νους σκοπούς» [24]. Όταν ο κοινοτικός νομοθέτης διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως, μόνον ο προδήλως ακατάλληλος χαρακτήρας ενός μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκομένου από το κοινοτικό όργανο σκοπού μπορεί να επηρεάσει τη νομιμότητα του μέτρου [25].

42. Τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 κριτήρια αποβλέπουν στην εξασφάλιση αυστηρής εφαρμογής της εξαιρέσεως που συνιστά ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Ο συμψηφισμός αυτός μπορεί να γίνεται μόνο εφόσον υπάρχει υψηλός βαθμός ομοιότητας μεταξύ του εισαχθέντος εμπορεύματος και του κοινοτικού εμπορεύματος που εξάγεται υπό μορφή παραγώγου προϊόντος. Αυτή η υποχρέωση ισοδυναμίας επιδιώκει τον συγκερασμό δύο αντιθέτων συμφερόντων:

— αφενός, της επιθυμίας των εξαγωγικών κοινοτικών επιχειρήσεων να επιτύχουν τη μέγιστη δυνατή ευελιξία των μεθόδων παραγωγής τους, χωρίς να χρειάζεται να υπόκεινται στην υποχρέωση συμψηφισμού πανομοιότυπων προϊόντων, και,

— αφετέρου, των συμφερόντων των κοινοτικών παραγωγών, τα οποία δεν επιτρέπεται να βλάπτονται δραστικά από την εισαγωγή μη κοινοτικών εμπορευμάτων στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως.

43. Για την επίτευξη της ενδεδειγμένης ισορροπίας μεταξύ των δύο αντιτιθεμένων συμφερόντων είναι αναγκαία η χρησιμοποίηση αντικειμενικών και ευχερούς εφαρμογής κριτηρίων. Υπ' αυτήν την έννοια, φρονώ ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως είναι κατάλληλο να εκπληρώσει τη λειτουργία αυτή και συμβιβάζεται με τους σκοπούς του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Επιπλέον, δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη άλλου εναλλακτικού κριτηρίου με το οποίο να επιτυγχάνεται παρόμοιος βαθμός σαφηνείας κατά την εφαρμογή του συμψηφισμού στο ισοδύναμο. Επομένως, η κατάταξη στην ίδια διάκριση του Κοινού Δασμολογίου αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή προϋπόθεση για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, διότι τα εμπορεύματα πρέπει να έχουν επίσης τα ίδια τεχνικά χαρακτηριστικά και την ίδια εμπορική ποιότητα.

Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως είναι προδήλως ακατάλληλο για την επίτευξη των σκοπών του συστήματος συμψηφισμού στο ισοδύναμο στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, άρα η χρησιμοποίησή του μπορεί να προβλεφθεί από τον κοινοτικό νομοθέτη στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που αντιστοιχεί στις πολιτικές ευθύνες του χωρίς να παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας.

44. Το συμπέρασμα αυτό δεν μεταβάλλεται, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή με

24 — Αποφάσεις της 29ης Φεβρουαρίου 1996, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-296/93 και C-307/93, Γαλλία και Ιρλανδία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-795, σκέψη 30), και της 5ης Οκτωβρίου 1994, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-133/93, C-300/93 και C-362/93, Crispoltoni κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-4863, σκέψη 41).

25 — Αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-280/93, Γερμανία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1994, σ. I-4973, σκέψη 90), και της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 14).

παρατηρήσεις της, από το γεγονός ότι ορισμένη ομάδα επιχειρηματιών, στην προκειμένη περίπτωση οι κοινοτικές επιχειρήσεις που εξάγουν ζάχαρη, εθίγη ειδικώς για συγκεκριμένη χρονική περίοδο από τη χρησιμοποίηση του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως. Όπως έχει επισημάνει με τη νομολογία του το Δικαστήριο [26], η υποχρέωση των κοινοτικών οργάνων να μεριμνούν ώστε οι επιβαλλόμενες στους επιχειρηματίες υποχρεώσεις να μην υπερβαίνουν τα αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκομένου σκοπού όρια δεν μπορεί να εκτιμάται σε σχέση με την ιδιαίτερη κατάσταση συγκεκριμένης ομάδας επιχειρηματιών. Ούτε οι επιπτώσεις που είχε επί ορισμένη χρονική περίοδο για τα συμφέροντα των κοινοτικών επιχειρήσεων που εξάγουν ζάχαρη η εφαρμογή του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως μπορούν να θεωρηθούν δυσμενής διάκριση.

45. Επομένως, φρονώ ότι δεν αντίκειται προς την αρχή της αναλογικότητας το προβλεπόμενο στο άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως όσον αφορά τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο.

Το τρίτο ερώτημα

46. Με το τρίτο ερώτημα το εθνικό δικαστήριο ζητεί να κριθεί αν το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, το οποίο καθιερώνει το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως, παραβίασε τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, επειδή είχε ως συνέπεια την αδυναμία συμψηφισμού στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα από την 1η Ιανουαρίου 1988 μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1992.

47. Ως προς την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές της Κοινότητας. Ωστόσο, οι επιχειρηματίες δεν μπορούν νομίμως να προσδοκούν τη διατήρηση υφισταμένης καταστάσεως, η οποία μπορεί να τροποποιείται στο πλαίσιο της ασκήσεως της διακριτικής ευχέρειας των κοινοτικών οργάνων [27]. Ως προς τη γεωργική νομοθεσία, το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη κρίνει ότι οι επιχειρηματίες δεν μπορούν να επικαλούνται δικαίωμα διατηρήσεως ενός πλεονεκτήματος που απορρέει γι' αυτούς από την καθιέρωση της κοινής οργανώσεως αγορών και από το οποίο ωφελήθηκαν σε δεδομένο χρονικό σημείο [28].

48. Κατά τη γνώμη μου, η αδυναμία συμψηφισμού στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα, η οποία οφείλεται στο προβλεπόμενο

26 Αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1973, 5/73, Balkan (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 671, σκέψη 22), και της 18ης Μαρτίου 1980, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 154/78, 205/78, 206/78, 226/78, 227/78, 228/78, 263/78, 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 και 85/79, Valsabbia κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1980, σ. 489, σκέψη 118).

27 Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1994, C-353/92, Ελλάς κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1994, σ. I-3411), και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-395).

28 Αποφάσεις Crispoltoni κ.λπ., όπ.π., σκέψη 58, και Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 34.

στο άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως και στην τροποποίηση της τελωνειακής ονοματολογίας με τον κανονισμό 2658/87, δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ούτε η κοινοτική νομοθεσία ούτε η συμπεριφορά των κοινοτικών οργάνων είχαν ωθήσει τους επιχειρηματίες να προσδοκούν νομίμως ότι ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από τεύτλα και ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο θα διατηρούνταν επ' αόριστον. Το γεγονός ότι ο εν λόγω συμψηφισμός ήταν δυνατός μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1987 δεν τους επέτρεπε να προσδοκούν ότι τούτο θα εξακολουθούσε να συμβαίνει και στη συνέχεια. Ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο αποτελεί εξαίρεση από τον γενικό κανόνα του συμψηφισμού πανομοιότυπων προϊόντων στο πλαίσιο της ενεργητικής τελειοποιήσεως και δυσχερώς μπορεί να γίνει επίκληση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης για τη διατήρηση εξαιρετικών καταστάσεων. Επιπλέον, υπέρ του επιχειρήματος περί υπάρξεως δικαιολογημένης εμπιστοσύνης για τη διατήρηση μιας κατ' εξαίρεση επικρατούσας καταστάσεως δεν μπορεί να γίνει επίκληση ούτε του γεγονότος ότι η κατάσταση αυτή αποκαταστάθηκε αργότερα με κοινοτική νομοθετική πράξη, όπως συνέβη στην παρούσα περίπτωση με τον κανονισμό 3709/92, ο οποίος επανεισήγαγε από 1ης Ιανουαρίου 1992 τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα. Το γεγονός αυτό δεν επιτρέπει στους επιχειρηματίες να επικαλούνται την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης για να διεκδικήσουν κεκτημένο δικαίωμα για τη διατήρηση του πλεονεκτήματος αυτού.

49. Εξάλλου, η εφαρμογή του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως παρείχε τη δυνατότητα σε κάθε συνετό και επιμελή επιχειρηματία να προβλέψει ότι η τροποποίηση της τελωνειακής ονοματολογίας θα εμπόδιζε τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα, εάν τα δύο προϊόντα κατατάσσονταν σε διαφορετικές δασμολογικές διακρίσεις. Επομένως, δεν μπορούν να επικαλούνται παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, όταν συνέβη το προαναφερθέν γεγονός [29].

50. Ως προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία αποτελεί τμήμα της κοινοτικής έννομης τάξης, απαιτείται, σύμφωνα με το Δικαστήριο, μια ρύθμιση η οποία επιβάλλει επιβαρύνσεις στον φορολογούμενο να είναι σαφής και ακριβής, ώστε αυτός να μπορεί να γνωρίζει χωρίς αμφιβολίες τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα, τα δε δικαστήρια να μπορούν να εξασφαλίζουν την τήρησή της [30].

51. Το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, το οποίο προβλέπει το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως, πληροί, κατά τη γνώμη μου, τις απαιτήσεις της αρχής της ασφάλειας δικαίου, διότι παρέχει τη δυνατότητα στους επιχειρηματίες να γνωρίζουν αν επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ δύο εμπορευμάτων στα πλαίσια του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως. Η τροποποίηση της τελωνειακής ονοματολογίας μπορεί να μετα-

29 — Αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 1987, 265/85, Van den Bergh en Jurgens και Van Dijk κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 1155, σκέψη 44), και Delacre κ.λπ., όπ.π., σκέψη 37.

30 — Αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1981, 169/80, Gondrand Frères και Garancini (Συλλογή 1981, σ. 1931), της 21ης Μαΐου 1988, 257/86, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1988, σ. 3249, σκέψη 12), και της 22ας Φεβρουαρίου 1989, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 92/87 και 93/87, Επιτροπή κατά Γαλλίας και Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1989, σ. 405, σκέψη 22).

βάλει το αποτέλεσμα που προκύπτει από την εφαρμογή του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως, αλλά αυτό δεν συνεπάγεται, όπως υποστηρίζει η Eridania, ότι οι προϋποθέσεις συμψηφισμού στο ισοδύναμο τροποποιούνται κατά τρόπο διφορούμενο και συγκεχυμένο. Επιπλέον, οι επιχειρηματίες γνώριζαν αρκετά πριν από την τροποποίηση της ονοματολογίας του Κοινού Δασμολογίου, ότι η τροποποίηση αυτή επρόκειτο να γίνει από 1ης Ιανουαρίου 1988, συνεπεία της εφαρμογής της διεθνούς συμβάσεως για το εναρμονισμένο σύστημα περιγραφής και κωδικοποιήσεως των εμπορευμάτων, της 14ης Ιουνίου 1983, που συνήψε η Κοινότητα με την απόφαση 87/369.

52. Η έκδοση του κανονισμού 3709/92, η οποία επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα από 1ης Ιανουαρίου 1992, επίσης δεν αντίκειται προς τις επιταγές της αρχής της ασφάλειας δικαίου, διότι εκφράζει σαφώς και επακριβώς μια επιλογή του κοινοτικού νομοθέτη.

53. Επομένως, το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, προβλέποντας το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως για τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, δεν παραβιάζει την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ούτε την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

Τελική παρατήρηση

54. Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στην παρούσα υπόθεση δεν έχει διαπιστωθεί κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος του άρθρου 9 του κανονισμού 3677/86.

55. Εντούτοις, οφείλω να ομολογήσω ότι δεν μου φαίνεται πολύ λογική η απαγόρευση του συμψηφισμού στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα από την 1η Ιανουαρίου 1988 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1992, ενώ επιτρεπόταν προηγουμένως και εξακολούθησε να επιτρέπεται μετά τη χρονική αυτή περίοδο. Το γεγονός αυτό οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, σε δυσλειτουργία της κοινοτικής νομοθετικής διαδικασίας, διότι δεν πραγματοποιήθηκε η σχετική τροποποίηση της ρυθμίσεως του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως την κατάλληλη στιγμή, δηλαδή πριν από την έναρξη ισχύος της νέας τελωνειακής ονοματολογίας που εισήγαγε ο κανονισμός 2658/87.

56. Η νομοθετική τροποποίηση πραγματοποιήθηκε το 1992 με την έκδοση του κανονισμού 3709/92, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1993, αλλά οι διατάξεις του που αφορούσαν το αν επιτρέπεται ο συμψηφισμός στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα εφαρμόστηκαν αναδρομικά από 1ης Ιανουαρίου 1992. Παρά τα όσα αναφέρει η έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 3709/92, δεν φαίνεται, όπως έχει επισημάνει η Γαλλική Κυβέρνηση, ότι η καθιέρωση ενός νέου καθεστώτος εφοδιασμού των κοινοτικών βιομηχανιών ζάχαρης με ακατέργαστη ζάχαρη υπήρξε ο λόγος για την πρόβλεψη εξαιρέσεως, η οποία επιτρέπει τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα. Πιστεύω ότι

η τροποποίηση αυτή έγινε μάλλον όταν τα κοινοτικά όργανα ενημερώθηκαν για το πρόβλημα που είχε δημιουργηθεί στις επιχειρήσεις ζάχαρης της Κοινότητας συνεπεία της νέας τελωνειακής ονοματολογίας.

57. Με τις προφορικές της παρατηρήσεις, η Γαλλική Κυβέρνηση δήλωσε ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων ζάχαρης που επλήγησαν από την αδυναμία προσφυγής στον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ 1988 και 1992 θα μπορούσε να θεραπευθεί με την αναγνώριση της ακυρότητας του κανονισμού 3709/92, καθόσον προέβλεψε την αναδρομικότητα της εφαρμογής του συμψηφισμού στο ισοδύναμο μόνο για το 1992, ενώ έπρεπε να την είχε καθιερώσει από το 1988. Εκτός του ότι στην παρούσα διαφορά το εθνικό δικαστήριο δεν θέτει ερώτημα ως προς το κύρος του κανονισμού αυτού, η θέση της Γαλλικής Κυβερνήσεως φαίνεται να είναι πλήρως αβάσιμη.

58. Με τις παρατηρήσεις τους, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Eridania υποστήριξαν επίσης ότι η απαγόρευση συμψηφισμού στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα συνιστά παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας, το οποίο έχει καθιερώσει η νομολογία του Δικαστηρίου [31]. Το επιχείρημα αυτό μου φαίνεται πλήρως αβάσιμο, διότι η αδυναμία χρησιμοποιήσεως για ορισμένη χρονική περίοδο μιας νομίμως προβλεφθείσας εξαιρέσεως — του συμψηφισμού στο ισοδύναμο — από τον γενικό κανόνα του συμψηφισμού πανομοιότυπων προϊόντων, ο οποίος διέπει το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως, δεν μπορεί να συνιστά δυσανάλογη και μη ανεκτή παρέμβαση η οποία πλήττει στην ουσία την ελεύθερη άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων ζάχαρης.

59. Αφού προσδιόρισα τα βασικά σημεία της προτάσεώς μου προς το Δικαστήριο για την απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα, δεν επιτρέπεται να παραβλέψω τις σοβαρές συνέπειες που θα μπορούσε να έχει για την επιχείρηση Eridania η απόφαση που θα λάβει στη συνέχεια το tribunal d'instance de Lille. Ωστόσο, στα πλαίσια της κοινοτικής έννομης τάξης, το Δικαστήριο δεν διαθέτει κανένα μηχανισμό ο οποίος θα του επέτρεπε να απαλείψει τις συνέπειες που υπέστησαν οι επιχειρήσεις ζαχάρεως από την καθυστέρηση και τη δυσλειτουργία της κοινοτικής νομοθετικής διαδικασίας. Το Δικαστήριο θα έπρεπε να υπερβεί τα όρια τα οποία, γενικώς, οριοθετούν την άσκηση της δικαιοδοτικής του λειτουργίας και, ειδικότερα, του επιβάλλουν να περιορίζει την προδικαστική απάντηση στο περιεχόμενο μόνο του ερωτήματος του εθνικού δικαστηρίου, αν ήθελε να μεταβάλει τις κατά το μάλλον ή ήττον θεμιτές συνέπειες των νομοθετικών πράξεων που έχει εκδώσει ο κοινοτικός νομοθέτης κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεώς του ως προς το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως. Σε μια κοινότητα δικαίου είναι απαραίτητο κάθε εξουσία να επιτελεί τη λειτουργία της και να αναλαμβάνει τις ευθύνες της χωρίς να εμποδίζει τις ενέργειες των λοιπών εξουσιών. Εν πάση περιπτώσει, το αιτούν δικαστήριο, σύμφωνα με τις δυνατότητες που του παρέχει η έννομη τάξη του και έχοντας υπόψη την ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, θα μπορεί να προβεί σε διακρίσεις, εάν οι συνθήκες της δίκης τού το επιτρέπουν, όσον αφορά το περιεχόμενο του κοινοτικού κανόνα για το κύρος του οποίου θα αποφανθεί το Δικαστήριο.

31 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1989, 265/87, Schräder (Συλλογή 1989, σ. 2237, σκέψη 15), και της 13ης Ιουλίου 1989, 5/88, Wachauf (Συλλογή 1989, σ. 2609, σκέψη 18).

Πρόταση

60. Ενόψει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία υπέβαλε το tribunal d'instance de Lille στην παρούσα υπόθεση, ως εξής:

«1) Το άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3677/86 του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, που καθορίζει ορισμένες διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1999/85 για το καθεστώς ενεργητικής τελειοποιήσεως, είναι έγκυρο και συμβιβάζεται με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1999/85, της 16ης Ιουλίου 1985, διότι η χρησιμοποίηση του κριτηρίου της δασμολογικής κατατάξεως για την εφαρμογή, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενεργητικής τελειοποιήσεως, του συμψηφισμού στο ισοδύναμο συνιστά διευκρίνιση και ενεργοποίηση των προβλεπομένων στην τελευταία αυτή διάταξη κριτηρίων.

2) Το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86 όσον αφορά τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο, είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας και δεν έχει δυσανάλογες επιπτώσεις για τους επιχειρηματίες.

3) Το άρθρο 9 του κανονισμού 3677/86, προβλέποντας το κριτήριο της δασμολογικής κατατάξεως, δεν παραβιάζει τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, μολονότι η τροποποίηση της τελωνειακής ονοματολογίας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το Κοινό Δασμολόγιο, απαγόρευσε τον συμψηφισμό στο ισοδύναμο μεταξύ ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο και ζάχαρης από τεύτλα από την 1η Ιανουαρίου 1988 μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1992»